

The Sociological Analysis of Cultural Capital and Subjective Well-Being Among Tehrani Families

Mitra Kheirani^I , Bagher Saroukhani^{II} , Mehrdad Navabakhsh^{III}

<https://doi.org/10.22084/csr.2026.29728.2300>

Received: 2024/08/06; Revised: 2024/11/01; 2024/11/28

Type of Article: **Research**

Pp: 173-196

Abstract

The present article aims to analyze sociologically the cultural capital and subjective well-being of Tehrani family. The method is survey descriptive and the statistical population is consisted of all spouses of Tehran 22 districts during 2023. The sample case are 400 individuals who are chosen and studied in random cluster way through Cochran formula. The instrument of study is researcher-made questionnaire which has a verified content validity. The Reliability of research also is estimated through Cronbach alpha which is 0.92 for subjective well-being and 0.89 for cultural capital. The research's theoretical framework of subjective well-being is determined through Veenhoven's theory for feeling of hilarity and happiness and Philips' quality of life theory, the cultural capital concept also is estimated through Bourdieu's theory. The obtained results if Pearson Correlation Coefficient reveals a meaningful effectiveness of cultural capital and its dimensions on Tehrani families' subjective well-being. The results of multiple regression and path analysis also demonstrates that the dimensions of cultural capital can determine 54% of family subjective well-being, through which the embodied cultural capital with $\beta = 0.716$ has the main portion, after that the objective cultural capital with $\beta = 0.296$ and eventually institutionalized cultural capital with $\beta = 0.167$ are able to predict subjective well-being. Hence, it is recommended to prioritize the increase of cultural capital, specifically embodied capital of families in general and specifically the spouses, in order to achieve subjective well-being, hilarity and happiness feeling, subjective quality of life of families.

Keywords: Subjective well-being, Cultural Capital, Family.

I. Department of Sociology, Sciences and Researches Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

II. Department of Sociology, Sciences and Researches Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran (Corresponding Author).

Email: Sarokhani@ut.ac.ir

III. Department of Sociology, Sciences and Researches Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

Citations: Kheirani, M., Saroukhani, B. & Navabakhsh, M., (2026). The Sociological Analysis of Cultural Capital and Subjective Well-Being Among Tehrani Families. *Two Quarterly Journal of Contemporary Sociological Research*, 15(28), 173–196. <https://doi.org/10.22084/csr.2026.29728.2300>

Homepage of this Article: https://csr.basu.ac.ir/article_6881.html?lang=en

Publisher & Owner: Bu-Ali Sina University.

Copyright © 2026 The Authors. Published by Bu-Ali Sina University.

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>). Non-commercial uses of the work are permitted, provided the original work is properly cited.

1. Introduction

The concept of subjective well-being is consisted of all positive and negative evaluations of people toward their lives (Mertinez *et al.*; as cited in Shermohammadi *et al.*, 2020: 163). Subjective well-being consideration is a common change of today's modern families. The importance of family, as an effective, crucial institution on cultural increase of Iranian society, and the influence of cultural capital, numerated as a potential advantage of the development and culture- wisdom improvement process, are declared as two basic effective factors for sustainable cultural development and subjective well-being acquisition among families (UNESCO; as cited in Asgari *et al.*, 2018: 28). Parents, are numerated as the symbols of economic, social and cultural capitals in family center. All family members, as father, mother and children, have various life expectation due to their social position, which may provide feeling of satisfaction and subjective well-being in case of achievement. The development of family cultural capital brings the opportunity of educational success, educational level improvement and academic higher education, to attain the career progress and promotion (Bourdieu; as cited in Asgari *et al.*, 2018: 28). In conclusion, a ruling cultural capital in the family can determine family members' needs toward subjective well-being. According the mentioned above, the present article aims to sociologically analyze the cultural capital and subjective well-being of Tehrani families.

2. Materials and Methods

The method of present research was survey descriptive and the statistical population were all couples of Tehran 22 districts during 2023; the sample case consisted of 400 individuals, who were chosen and studied through cluster random way and Cochran formula. A researcher designed questionnaire, retrieved from sociologists' perspectives, was applied as the instrument of study. In way that the dimensions of subjective well-being were utilized through Veenhoven's theory for happiness feeling and Philips' opinion for subjective quality of life, the cultural capital also, was evaluated through Bourdieu's theory. The validity of research questions was evaluated through content validity, leading by the attitude of experts. The reliability of research questionnaire however was estimated through Cronbach alpha index which was achieved 0.92 for subjective well-being and 0.89 for cultural capital. Therefore, research questionnaire has an admissible validity and reliability. The data analysis was done in survey method through SPSS software version 27.

3. Discussion

The obtained results of Pearson correlation coefficient and linear regression, as is illustrated in table 1, is feasible to predict 54% of Tehrani families' subjective well-being through their cultural capital. Moreover, the embodied cultural capital can anticipate 52% of subjective well-being among Tehrani families. Also, the objective cultural capital, may predict 46% of Tehrani families' subjective well-being.

In addition, Tehrani families' institutionalized cultural capital can prospect 42% of their subjective well-being ($P < 0.05$).

The multiple regression was calculated and evaluated in order to attain an appropriate subjective well-being explanation among Tehrani families, based on cultural capitals' three dimensions (embodied, subjective and institutionalized), which the results of table 2. Presents the ability of determination in 54% for subjective well-being of Tehrani families.

The results of Table 2. demonstrates the effect of embodied cultural capital with direct $\beta = 0.401$ and indirect $\beta = 0.315$, through independent variables of subjective and institutional cultural capital, and in total with $\beta = 0.716$ on subjective well-being of Tehrani families. In addition, it presents the effect of objective cultural capital with direct $\beta = 0.227$ and indirect $\beta = 0.069$, through independent variable of institutional cultural capital, and in total with $\beta = 0.296$ on subjective well-being of Tehrani families. Moreover, it also shows the effect of institutional cultural capital with $\beta = 0.167$ on subjective well-being of Tehrani families. Therefore, the main determination of Tehrani families' subjective well-being was for embodied cultural capital with $\beta = 0.716$, as the main effective factor, and after that for objective cultural capital with $\beta = 0.296$ and institutional cultural capital, as the least effective factor with $\beta = 0.167$.

4. Conclusion

According to the results of present research, it is assumed that embodied cultural capital was able to explain Tehrani couples' subjective well-being and its dimensions, specifically their subjective quality of life. In contrast to other cultural capital dimensions, since the society is required to attain more skills in various contexts. As Iran is numerated as one of the civilized cultural and artistic countries, some common events like attaining cultural information, studying books and knowing the scientists and poems is undeniable, and truly people consider this dimension more than two others. However, the least effects of objective cultural capital can be due to this fact, which the present era is the century of science and knowledge, the data is not just available in published books. The audio and visual books are numerously published that people can download the latest information through visual social media, shared data within websites and platforms, etc. In contrast, because of todays' individuals' social life style, attending scientific- educational- artistic classes and also higher education degree acquisition, the institutionalized was lower that other cultural capitals; since they seem to be essential elements of human beings' social lives. According the obtained results, the cultural capital basis is on the values and believes which determine the foundation of quality and life style, to gain well-being and peace. Rewardingly, it is suggested to the families to reserve cultural capital, visualize and subject it, up to manifest an adequate quality of life and subjective well-being in their individual and family lives. The general well-being of cities requires all objective and subjective indexes toward the capacities, in a social analytic method. As the present investigated Tehrani families' subjective well-

being, it is suggested to retest the theoretical model of this research for other generations, specifically youth and adolescents.

Acknowledgments

The authors extend their sincere gratitude to the anonymous peer reviewers for their insightful critiques and constructive suggestions, which significantly enhanced the clarity and scholarly rigor of this manuscript.

Author Contribution

This research is derived from the first author's doctoral dissertation. The primary data collection, encompassing all observational and analytical components, was conducted by the first author under the direct supervision and mentorship of the second and third authors.

Conflict of Interest

In adherence to ethical publication standards, the authors affirm that there are no conflicts of interest, either personal or financial, that could have influenced the content or conclusions presented in this research.

تحلیل جامعه‌شناختی سرمایه فرهنگی و رفاه ذهنی خانواده‌های تهرانی

میترا خیرانی^I، باقر ساروخانی^{II}، مهرداد نوابخش^{III}

شناسه دیجیتال (DOI): <https://doi.org/10.22084/csr.2026.29728.2300>

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۵/۱۶، تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۰۸/۱۱، تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۰۸

نوع مقاله: پژوهشی

صص: ۱۷۳-۱۹۶

چکیده

پژوهش حاضر با هدف تحلیل جامعه‌شناختی سرمایه فرهنگی و رفاه ذهنی خانواده‌های تهرانی انجام شده است. روش تحقیق پیمایشی از نوع همبستگی می‌باشد. جامعه آماری را زوجین مناطق ۲۲گانه شهر تهران در سال ۱۴۰۲ تشکیل می‌دهند. جهت تعیین نمونه آماری با استفاده از روش تصادفی خوشه‌ای و فرمول کوکران ۴۰۰ نفر انتخاب و مورد مطالعه قرار گرفته‌اند. ابزار اندازه‌گیری متغیرها پرسشنامه محقق ساخته می‌باشد. جهت سنجش اعتبار پرسشنامه‌ها از اعتبار محتوایی استفاده شده است که مورد تأیید قرار گرفت. همچنین جهت سنجش پایایی پرسشنامه‌ها از آلفای کرونباخ استفاده شده است که برای رفاه ذهنی ۰/۹۲ و برای سرمایه فرهنگی ۰/۸۹ به دست آمده است. در تدوین چارچوب نظری رفاه ذهنی؛ از نظریه وینهوون برای نشاط و شادی، از نظریه فیلیپس برای کیفیت زندگی و از نظریه بوردیو برای سنجش سرمایه فرهنگی استفاده شده است. نتایج ضریب همبستگی پیرسون نشان داد: سرمایه فرهنگی و ابعاد آن بر رفاه ذهنی خانواده‌های تهرانی تأثیر معنی‌داری دارند. نتایج رگرسیون چندگانه و تحلیل مسیر نشان داد: ابعاد سرمایه فرهنگی به میزان ۵۴٪ رفاه ذهنی خانواده‌های را تبیین می‌کنند که بیشترین سهم را سرمایه تجسد یافته با $\beta = ۰/۷۱۶$ و پس از آن سرمایه عینیت یافته با $\beta = ۰/۲۹۶$ و در انتها سرمایه نهادینه شده نیز با $\beta = ۰/۱۶۷$ دارد. در نتیجه برای دستیابی به رفاه ذهنی به صورت کلی و احساس شادی و نشاط و کیفیت زندگی ذهنی خانواده‌ها؛ توجه به بالا بردن سرمایه فرهنگی به ویژگی سرمایه فرهنگی تجسد یافته خانواده‌ها به صورت اعم و زوجین به صورت اخص می‌بایست در اولویت قرار گیرد.

کلیدواژگان: رفاه ذهنی، سرمایه فرهنگی، خانواده.

I. گروه جامعه‌شناسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

II. گروه جامعه‌شناسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول). Email: Sarokhani@ut.ac.ir

III. گروه جامعه‌شناسی، واحد علوم و تحقیقات، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

ارجاع به مقاله: خیرانی، میترا؛ ساروخانی، باقر؛ و نوابخش، مهرداد. (۱۴۰۵). تحلیل جامعه‌شناختی سرمایه فرهنگی و رفاه ذهنی خانواده‌های تهرانی. پژوهش‌های

جامعه‌شناسی معاصر، ۲۸(۱)، ۱۷۳-۱۹۶. <https://doi.org/10.22084/csr.2026.29728.2300>

صفحه اصلی مقاله در سامانه نشریه: https://csr.basu.ac.ir/article_6881.html

© حق انتشار این مستند، متعلق به نویسندگان آن است. ۱۴۰۵. ناشر این مقاله، دانشگاه بوعلی سینا است.
این مقاله تحت گواهی زیر منتشر شده و هر نوع استفاده غیرتجاری از آن مشروط بر استناد صحیح به مقاله و با رعایت شرایط مندرج در آدرس زیر مجاز است.
Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

۱. مقدمه

تأمین رفاه ذهنی^۱ شامل احساس شادی^۲ و کیفیت زندگی^۳ و ارتقاء آن در جامعه، از وظایف مهمی است که سازمان بهداشت جهانی^۴ آن را بر عهده همه دولت‌ها گذاشته است و به دلیل اهمیت این موضوع، سال ۲۰۰۱ م. را «سال بهداشت روان» نامید تا بیش از پیش بر اهمیت آن تأکید کرده و توجه همکاران را به آن جلب کند (هادیزاده و همکاران، ۱۳۹۵: ۳۶). برای رفاه ذهنی، معیارهای زیادی همچون زندگی با ارزش و داشتن سلامت روانی و غیره وجود دارد، اما تمرکز اصلی رفاه ذهنی بر روی برآوردهای شخصی مردم از زندگی خودشان تمرکز دارد (دینر^۵؛ به نقل از: ذکایی و مروتی، ۱۳۹۸: ۱۲۷). «رفاه ذهنی دربرگیرنده تمام ارزیابی‌های مثبت و منفی می‌شود که مردم درمورد زندگی‌شان انجام می‌دهند» (مارتینز و همکاران^۶؛ به نقل از: شیرمحمدی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۶۳). درحقیقت «رفاه ذهنی یک مفهوم مرتبط با شادی و تحقق یافتن بوده است و بیانگر ارزیابی شناختی و عاطفی افراد از زندگی آن‌هاست» (گائو و همکاران^۷؛ به نقل از: شیرمحمدی و همکاران، ۱۳۹۹: ۱۶۳). توجه به رفاه ذهنی در قالب خانواده^۸ از اهمیت زیادی برخوردار است. اعضای خانواده اعم از: پدر، مادر و فرزندان با توجه به موقعیت اجتماعی خود انتظاراتی از زندگی دارند که در صورت دستیابی به آن‌ها احساس رضایت کرده و به گونه‌ای دارای رفاه ذهنی خواهند بود.

«توجه به رفاه ذهنی یکی از تحولات معمول در خانواده‌های امروزی می‌باشد. اهمیت خانواده به عنوان یکی از مهم‌ترین نهادهای تأثیرگذار بر ارتقاء سطوح فرهنگی جامعه ایرانی و تأثیر سرمایه فرهنگی به عنوان مزیت بالقوه‌ای برای توسعه و ارتقاء سطوح اندیشه و فرهنگ، به عنوان دو عامل مهم تأثیرگذار در توسعه پایدار فرهنگی و کسب رفاه ذهنی خانواده‌ها شناخته شده‌اند» (یونسکو^۹؛ به نقل از: عسگری و همکاران، ۱۳۹۷: ۲۸). در کانون خانواده، والدین به عنوان الگوی سرمایه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی هستند. همچنین سرمایه‌های فرهنگی آن‌ها بیشترین تأثیر را بر افکار و رفتارهای آن‌ها از جمله شیوه‌های فرزندپروری‌شان و سبک زندگی داشته و فضاهای زندگی آن‌ها را شکل داده و هدایت می‌کند؛ بنابراین، به نظر می‌رسد نقش فضاهای فرهنگی درون خانه‌ها که با سرمایه‌های فرهنگی آنان در ارتباط است، تأثیر بسیار مهمی بر چگونگی شکل‌گیری شخصیت و فرهنگ فرزندان‌شان و رفاه ذهنی مورد نیاز اعضای خانواده خواهد داشت (منادی، ۱۳۸۶: ۲). میزان دسترسی افراد به سرمایه‌های فرهنگی موجب احراز نوع خاصی از سبک زندگی توسط آن‌ها می‌شود، به طوری که سبک زندگی افراد، مجموعه تفکرات، تفاسیر و ادراکات اشخاص را تشکیل می‌دهد. می‌توان گفت توسعه سرمایه فرهنگی خانواده سبب بروز موفقیت‌های آموزشی، ارتقاء سطوح آموزشی و دستیابی به تحصیلات تکمیلی، دسترسی به حرفه و ارتقاء شغلی می‌گردد (بوردیو^{۱۰}؛ به نقل از: عسگری و همکاران، ۱۳۹۷: ۲۸). در نتیجه نقش سرمایه فرهنگی حاکم در خانواده می‌تواند احساس نیاز به رفاه ذهنی اعضای خانواده را تبیین نماید. با عنایت به آن چه در نظریه‌ها و نتایج تحقیقات انجام شده، در رابطه با ضرورت وجود میزانی از رفاه ذهنی در کنار رفاه جسمانی و رفاه مالی خانواده‌ها و بررسی تأثیر سرمایه فرهنگی در راستای بالا بردن سطح رفاه ذهنی خانواده‌ها؛ این پژوهش در پی تحلیل جامعه‌شناختی رفاه ذهنی خانواده‌های تهرانی و عوامل فرهنگی مؤثر بر آن می‌باشد.

پرسش پژوهش: اصلی‌ترین پرسشی که در پژوهش حاضر مورد توجه قرار گرفته این است که، آیا سرمایه فرهنگی بر رفاه ذهنی خانواده‌های تهرانی تأثیر دارد؟ نتایج پژوهش حاضر می‌تواند برای خانواده‌های ایرانی، به ویژه زوجین، مراکز مشاوره خانواده و سایر فعالان بخش فرهنگی و خانواده در کمک به دستیابی به رفاه ذهنی خانواده‌ها راهگشا باشد.

۲. پیشینه پژوهش

با سیری در آراء اندیشمندان جامعه‌شناس درمی‌یابیم شاخصه‌های رفاه ذهنی در علم جامعه‌شناسی مورد بحث قرار گرفته است؛ اما به صراحت از رفاه ذهنی سخن به میان نیامده و به عنوان یک واژه جدید و پس از بحث‌ها و تئوری‌های روان‌شناسان؛ برخی از جامعه‌شناسان تحت عنوان کیفیت زندگی در بعد ذهنی و همچنین احساس نشاط و شادی به مقوله رفاه زندگی توجه ویژه‌ای نمودند.

رفاه اجتماعی معمولاً به دو بخش عینی و ذهنی تقسیم می‌شود که بخش عینی آن با شاخص‌های مشاهده‌ای مانند موقعیت اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی تبیین می‌شود و در سنجش رفاه ذهنی که می‌توان آن را مترادف با سلامت، آرامش، بهروزی یا سعادت نیز دانست، توصیف افراد از میزان خوشبختی، رضایت از کیفیت زندگی یا فروانی خلق مثبت و شادکامی به کار می‌آید (مدیری و آزادارمکی، ۱۳۹۱: ۸۸).

رفاه ذهنی مفهومی چندبُعدی است که برای شناخت و بررسی آن لزوماً ابعادش باید مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد. «دینر» و «سو»^{۱۱} بیان می‌کنند: «رفاه ذهنی همراه با شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی، یکی از روش‌های اصلی ارزیابی کیفیت زندگی جوامع است» (صالحی شهرکی و شیبانی، ۱۳۹۸: ۱۴۲). در دیدگاه دینر دو جنبه از رفاه ذهنی حائز اهمیت است؛ یکی، جنبه شناختی که به صورت رضایت فرد از زندگی تصور می‌شود، و دیگری، جنبه عاطفی که معمولاً به صورت احساس شادی یا ناراحتی افراد یا تعادل میان احساس خوشایند و ناخوشایند در نظر گرفته می‌شود (همان).

در رفاه ذهنی مطلوب؛ افراد نسبت به خود آرامش دارند؛ یعنی به طور نسبتاً معقولی احساس امنیت و کفایت دارند. توانایی‌های خود را در حد واقعی، ارزیابی می‌کنند، نه بیشتر و نه کمتر. به خود احترام می‌گذارند و کمبودهای خود را می‌پذیرند. به حقوق دیگران احترام می‌گذارند. می‌توانند به دیگران علاقمند شوند و آن‌ها را دوست بدارند. می‌توانند احترام و دوستی دیگران را جلب کنند. می‌توانند نیازهای زندگی خود را برآورده سازند و برای دشواری‌هایی که در زندگی آن‌ها پیش می‌آید، راه‌حلی پیدا کنند. آن‌ها قادرند خود بیندیشند و تصمیم بگیرند. قادرند مسئولیت‌های روزمره خود را با برگزیدن اهداف معقول پیش ببرند. تحت تأثیر عواطف، ترس، خشم، عشق یا گناه خود به طوری قرار نمی‌گیرند که زندگی‌شان پریشان شود (کیا، ۱۳۹۵: ۵۴).

«زیمل»^{۱۲} اولین جامعه‌شناسانی است که به مسئله شادی توجه داشته است. از نظر زیمل، شادی یک حالت کلی ذهن است که به توصیف شخصیت عاطفی انسان می‌پردازد. زیمل شادی، را انعکاس حرکت مستمر زندگی توصیف می‌کند که در ورطه زندگی می‌افتد (زینگرل^{۱۳}، ۲۰۰۰: ۴۶۶). «پانتام» معتقد است: شادی به صورت کلی درجه‌ای از قضاوت‌های شخص نسبت به کیفیت عمومی زندگی خود به عنوان یک کل مطلوب است؛ به عبارت دیگر، فرد تا چه اندازه تداوم زندگی خود را دوست دارد (پانتام^{۱۴}، ۱۹۹۶: ۱۰).

بینش «اگوست کنت»^{۱۵} این بود که شادمانی نیازمند دانشی نظام‌مند از جهانی است که ما در آن زندگی می‌کنیم، به‌ویژه در مورد اموری که می‌توانیم کم و بیش آن‌را تغییر دهیم. به طور کلی خوش‌بینی پوزیتیویسم با شادمانی پیوند خورده است: پس از چیره شدن بر بحران‌های اخیر، دوره اثبات‌گرایی بعدی، دوره شادمانی خواهد بود (موسوی، ۱۳۹۲: ۵۰۲).

«امیل دورکیم»^{۱۶} بی‌هنجاری را ناشی از نبود معیارهای روشن برای راهنمایی رفتار در حوزه زندگی اجتماعی می‌داند. وی فقدان هنجارهای مجاز شادی را باعث بروز بی‌هنجاری در رفتار شادی می‌داند (فرانسیس^{۱۷}، ۱۹۹۹: ۶۷). از نظر وی، انسان هرچه بیشتر داشته باشد باز هم بیشتر می‌خواهد؛ زیرا رضایت‌های به دست آمده به جای بی‌نیازی بازهم او را به قصد رضایتمندی بیشتر سوق می‌دهد (کوزر و روزنبرگ^{۱۸}، ۱۳۸۳: ۴۲۲). درواقع، انسان‌ها موجوداتی با آرزوهای نامحدودند. آنان برخلاف جانوران دیگر با برآورده شدن نیازهای زیستی‌شان سیری نمی‌پذیرند. انسان هرچه که بیشتر داشته باشد، بیشتر هم می‌خواهد و برآورده شدن هر نیازی به جای کاستن از آرزوهای انسان نیازهای تازه‌ای را برهم می‌انگیزاند (علیوردی نیا و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۵).

«لایارد»^{۱۹} معتقد است که بدون شک ثروت، در احساس شادی و نشاط نقش مهمی دارد. ولی این‌که پیشرفت اقتصادی و افزایش قدرت خرید مردم، به بالا رفتن میزان نشاط و احساس خوشبختی منجر شود، ادعای پذیرفتنی نیست. دلیلش هم این است که در جوامع صنعتی که ثروت و درآمد بیشتری دارند و جامعه هم صنعتی‌تر شده است، افراد جامعه بیشتر افسرده و غمگین هستند و از زندگی خود احساس لذت نمی‌کنند. او معتقد است که در ۵۰ سال گذشته غربی‌ها شادتر نشده‌اند و بدون تردید اقتصاد عامل مهمی در احساس نشاط انسان‌ها دارد، ولی سیاست

عمومی نباید به اقتصاد بسنده کند؛ بلکه باید به نقش روان‌شناسی مدرن، علم جامعه‌شناسی و فلسفه هم در ارتقاء سطح نشاط و شادی توجه کند. اگر دانشمندان صرفاً به بهبود مادی تکیه کنند و نقش افزایش میزان جرایم، طلاق، آلودگی محیط زیست و بیماری‌های روانی را نادیده بگیرند، نقشی در افزایش شادابی و نشاط عمومی ایفا نکرده‌اند (طباطبایی نسب، ۱۳۹۹: ۲۶۶).

به اعتقاد «وینهوون»^{۲۰} شادکامی ارزیابی کلی و ذهنی فرد از زندگی خود است که نشان می‌دهد زندگی مطلوب را چه می‌بیند، این زندگی چگونه انتظاراتش را برطرف می‌کند و غیره (وینهوون، ۱۹۹۸: ۲۶۷ و ۱۹۹۵: ۲۲). درواقع «ارزیابی فرد از مطلوبیت کیفیت کل زندگی» همان شادکامی است (وینهوون، ۱۹۹۸: ۲۳۳).

مفهوم کیفیت زندگی نزد جامعه‌شناسان، نیازهای اساسی زندگی روبه‌رشد و رضایت‌بخش، فقر و محرومیت اجتماعی، انسجام اجتماعی، نوع‌دوستی و از خودگذشتگی در میان جماعت را دربرمی‌گیرد (فیلیپس^{۲۱}، ۲۰۰۶: ۲۷۶). کیفیت زندگی به عنوان معیاری برای سنجش میزان برآورده شدن نیازهای روحی، روانی و مادی جامعه و خانواده تعریف شده است (پال و کمار^{۲۲}؛ به نقل از: کوچکی نژاد و همکاران، ۱۳۹۰: ۳).

«فیلیپس» کیفیت زندگی را در ابعاد فردی و جمعی مورد بررسی قرار می‌دهد که در سطح فردی مؤلفه‌های عینی و ذهنی را شامل می‌شود. لازمه کیفیت زندگی فردی در بُعد عینی، تأمین نیازهای اساسی و برخورداری از منابع مادی جهت برآوردن خواست‌های اجتماعی شهروندان است و در بُعد ذهنی به داشتن استقلال عمل در افزایش رفاه ذهنی شامل: لذت جویی، رضایتمندی، هدفداری در زندگی و رشد شخصی، رشد و شکوفایی در مسیر سعادت و دگرخواهی، مشارکت در سطح گسترده‌ای از فعالیت‌های اجتماعی مربوط می‌شود. همچنین کیفیت زندگی در بُعد جمعی آن بر ثبات و پایداری محیط فیزیکی و اجتماعی، منابع اجتماعی درون گروه‌ها و جوامعی که در آن زندگی می‌کنند شامل: انسجام مدنی، همکوشی و یکپارچگی، روابط شبکه‌ای گسترده و پیوندهای موقتی در تمامی سطوح جامعه، هنجارها و ارزش‌هایی اعم از: اعتماد، نوع‌دوستی و رفتار دگرخواهانه، انصاف، عدالت اجتماعی و برابری طلبی تأکید دارد (فیلیپس، ۲۰۰۶: ۲۴۲).

سرمایه فرهنگی، اصطلاحی جامعه‌شناختی است. دلالت سرمایه فرهنگی از نظر بوردیو، به مجموعه‌ای از توانمندی‌ها، عادات‌ها و طبع‌های فرهنگی، شامل: دانش، زبان، سلیقه یا ذوق و سبک زندگی است. انتقال سرمایه اقتصادی از نسلی به نسل دیگر و از طریق ارث و میراث صورت می‌گیرد؛ درحالی‌که انتقال سرمایه فرهنگی امری پیچیده‌تر است. مفهوم کلیدی این فرآیند مفهومی است که بوردیو عادت‌واره قالب‌مانندی از حساسیت‌ها، ارج‌شناسی‌ها و کنش‌ها می‌نامد (فلورا^{۲۳}؛ به نقل از: روحانی، ۱۳۸۸: ۱۴). «ترنر»^{۲۴}، سرمایه فرهنگی را مجموعه نمادها، عادات، منش‌ها، شیوه‌های زبانی، مدارک آموزشی، ذوق و سلیقه‌ها و شیوه‌های زندگی که به طرز غیررسمی بین افراد شایع است، تعریف می‌کند. «کالینز»^{۲۵}، سرمایه فرهنگی را شامل «منابعی نظیر مکالمات از پیش انداخته در حافظه، شیوه زبانی، انواع خاص دانش یا مهارت، حق ویژه تصمیم‌گیری و حق دریافت احترام می‌داند» (ملاحسنی، ۱۳۸۱: ۳۰۰).

از نظر بوردیو سرمایه فرهنگی می‌تواند به سه حالت وجود داشته باشد:

(۱) سرمایه فرهنگی تجسد یافته^{۲۶}: این سرمایه با شخصی که در آن تجسم می‌یابد، ارتباط نزدیک دارد. درواقع، نوعی ثروت بیرونی است که به عنوان بخش جدایی ناپذیری از فرد درآمده است. این همان بخشی است که بوردیو آن را بُعد سرمایه فرهنگی همراه با تولد می‌نامد که نمی‌توان آن را از راه هدیه، خرید و یا مبادله به دیگری منتقل کرد. این نوع سرمایه، به صورت آمادگی مداوم ذهن و جسم تجلی می‌یابد (شارع‌پور و خوش‌فر، ۱۳۸۱: ۱۳۷). این بُعد از سرمایه فرهنگی، توانایی بالقوه‌ای دارد که به تدریج، بخشی از وجود فرد شده و در او به تثبیت رسیده است که می‌تواند با سرمایه‌گذاری زمان، در شکل‌گیری یادگیری افزایش یابد. این سرمایه در فرد عجین و از اجزای او می‌شود؛ بنابراین، نمی‌تواند به طور آنی انتقال یابد (نوغانی، ۱۳۸۳: ۱۳۷).

۲) سرمایه فرهنگی عینیت یافته^{۲۷}: این بُعد از سرمایه فرهنگی که بیشتر در کالاها و اشیاء مادی تجسم می‌یابد، از بدیهی‌ترین و آشکارترین نوع ابعاد سرمایه فرهنگی است که افراد جامعه می‌توانند از آن بهره‌مند شوند. از ویژگی‌های بارز آن، قابل انتقال بودن آن است. به‌طور خلاصه، به تمامی اشیاء و کالاهای فرهنگی، سرمایه فرهنگی عینی می‌گویند. اما، خصلت اساسی این سرمایه، در این است که اثر آموزشی، بر دارندگان آن می‌گذارد (شارع‌پور و خوش‌فر، ۱۳۸۱: ۱۳۷). این نوع سرمایه ترکیبی از رفتارهای جسمی، روانی و ذهنی فرد را تشکیل می‌دهد و بنیان آن از سال‌های اولیه کودکی گذاشته شده است. این بنیان‌گذاری مستلزم وجود یک عمل آموزشی، اختصاص دادن وقت توسط والدین و اطرافیان یا استخدام و به‌کارگیری افراد حرفه‌ای برای تربیت کودک و حساس کردن او به تمایزات و اختلافات فرهنگی است؛ البته نباید بینش، دانش، مهارت و زبانی را نیز که فرد از همان سال‌های اول زندگی از خانواده یاد می‌گیرد، فراموش کرد. مجموع این امور باعث می‌شوند که آداب، عادات، ذوق، سلیق و سبک‌هایی از رفتار و منش در شخص شکل بگیرد که او را از دیگران متمایز سازد. بورديو به این شکل سرمایه «ملکه» می‌گوید (معدن‌دارآرانی و سرکارآرانی، ۱۳۸۸: ۱۲۹). از ویژگی‌های بارز آن قابل انتقال بودن است. باید در نظر داشت آن‌چه قابلیت انتقال را دارد مالکیت قانونی آن است، نه لزوماً دانش و بینش لازم برای درک و استفاده از آن (تملک ابزارهای مصرف آن)، که نوعی سرمایه فرهنگی درونی شده است؛ بنابراین این سرمایه به‌نوعی در شکل اقتصادی هم مطرح می‌باشد و می‌تواند جنبه‌های نمادی آن حفظ شود. با این حال آن را نباید صرفاً یک شیء مادی نظیر اتومبیل یا مسکن پنداشت. این نوع از سرمایه پیوند تنگاتنگی با سرمایه فرهنگی درونی شده دارد. به‌طور خلاصه به تمامی اشیاء و کالاهای فرهنگی، سرمایه فرهنگی عینی می‌گویند. اما خصلت اساسی این سرمایه در این است که اثر آموزشی بر دارندگان آن می‌گذارد (بورديو، ۱۳۸۴: ۱۴۳).

۳) سرمایه فرهنگی نهادینه شده^{۲۸}: لازمه این نوع سرمایه، وجود افراد با صلاحیت و مستعد، در جهت کسب انواع مدارک تحصیلی و دانشگاهی است؛ از طرف دیگر، وجود نهادهای رسمی است که این مدارک تحصیلی را صادر و به آن رسمیت بخشند. از ویژگی‌های بارز این سرمایه، این است که به شکل پلی میان اقتصاد و فرهنگ عمل می‌کند و این توانایی را دارد که سرمایه فرهنگی را از راه کاربرد آن به طریق معقول و رسمی، به نوعی سرمایه اقتصادی تبدیل نماید. سرمایه فرهنگی نهادینه شده، با قانون و مقررات نهادینه شده، حاصل می‌شود و برای دارنده آن پایگاه اجتماعی ایجاد می‌کند. این بُعد از سرمایه فرهنگی، به کمک ضوابط اجتماعی و به دست آوردن عنوان‌هایی مانند: مدارک تحصیلی، تصدیق حرفه و کار برای افراد دارنده آن کسب موقعیت می‌کند. این سرمایه، قابل انتقال و واگذاری نمی‌باشد و به دست آوردن آن برای افراد، به شرایط معینی بستگی دارد (نوغانی، ۱۳۸۳: ۱۳۷).

درخصوص تأثیر سرمایه فرهنگی بر رفاه ذهنی شهروندان، پژوهش‌های مختلف داخلی و خارجی انجام یافته است. «فیلیپ» و همکاران^{۲۹} (۲۰۲۲) در ارزیابی نقش سرمایه‌های فرهنگی در رفاه جوانان و جامعه نشان دادند، از بین ابعاد سرمایه فرهنگی تأثیر بُعد تجسّد یافته به‌ویژه در زمینه اخلاق کاری، پشتکار و ارزش سنت‌های فرهنگی بیشتر از سایر ابعاد بوده است. همچنین نتایج تحقیق «عمرانی» (۱۳۹۵) در بررسی رابطه بین عوامل فرهنگی و رفاه ذهنی در بین ساکنین بالای ۱۸ سال شهر بوشهر حاکی از ارتباط معنادار متغیرهای سبک زندگی و پایگاه اقتصادی اجتماعی افراد با میزان رفاه ذهنی آنان داشت. «لی» و همکاران^{۳۰} (۲۰۱۵) نیز در بررسی رابطه بین سرمایه فرهنگی با رفاه ذهنی دریافته‌اند، بین سرمایه فرهنگی با رفاه ذهنی و حمایت اجتماعی افراد رابطه مثبت و معنی‌داری ایجاد می‌گردد و اندازه و تراکم شبکه‌های ارتباطی مورد مطالعه در رابطه با فرهنگ، به‌طور کلی با رفاه ذهنی و حمایت اجتماعی همراه بوده است. در همین راستا نتایج تحقیق «ژو» و همکاران^{۳۱} (۲۰۱۹) در بررسی عوامل مؤثر بر رفاه ذهنی بالای شهروندانی چینی حاکی از آن بود که بین میزان تحصیلات شهروندان و سطح رفاه ذهنی بالای ایشان رابطه مثبت و مستقیم معنی‌داری وجود داشته است. در همین رابطه «دینر» و همکاران (۲۰۱۸) نشان دادند رفاه ذهنی، به‌طور مستقیم و معنی‌داری با میزان فرهنگ، ارزش‌های فردی و زمینه زندگی شهروندان ارتباط نشان داده‌اند. نتایج تحقیق «شیروانی ناغانی» و همکاران (۱۴۰۱) در بررسی رابطه بین تعلق به شهر و رفاه ذهنی شهروندان بالای ۱۸ سال شهر تهران

نشان داد، بین تعلق مکانی، تعلق احساسی، تعلق شناختی و تعلق عملی با رفاه ذهنی شهروندان رابطه معنی دار و مثبتی وجود دارد و تعلقات باعث می‌شوند افراد ترجیحات منطقی اتخاذ کنند، سرمایه‌گذاری اجتماعی کنند، حساس باشند و از این طریق به تعدیل انگیزه‌های منفی خود بپردازند و در نتیجه احساس رضایت و خوشبختی داشته باشند. «مولبورن» و همکاران^{۳۳} (۲۰۲۱) نیز در بررسی انتقال سلامت از جانب خانواده به عنوان سرمایه فرهنگی نشان دادند، هم‌افزایی موجود بین سرمایه فرهنگی خانواده و جامعه، منجر به ارتقای مزایای سلامتی و طبقاتی فرزندان می‌گردد. نتایج یافته‌های «سهراب زاده» و همکاران (۱۳۹۵) درخصوص ارتباط میان سرمایه فرهنگی با احساس شادی در بین شهروندان شهرستان آران و بیدگل نشان داد که با افزایش میزان سرمایه فرهنگی، بر احساس شادی شهروندان افزوده می‌شود. «بابایی فرد» و همکاران (۱۳۹۷) در بررسی رابطه بین سرمایه فرهنگی و شادی نشان دادند که از میان ابعاد سرمایه فرهنگی، بعد تجسّد یافته با اندازه اثر ۰/۲۹۹ دارای بیشترین اندازه اثر در رابطه با احساس شادی است و بُعد نهادینه شده یا ضابطه‌ای با اندازه اثر ۰/۲۳ دارای کمترین اندازه اثر در رابطه با احساس شادی است. نتایج یافته‌های «رستگار خالده» و همکاران (۱۳۹۲) در بررسی رابطه سرمایه فرهنگی با کیفیت زندگی جوانان شهر تهران نشان داد که بین سرمایه فرهنگی و کیفیت زندگی افراد رابطه معناداری وجود دارد و سرمایه فرهنگی بالا، کیفیت زندگی جسمانی، روانی، هیجانی، شناختی محیطی و روابط اجتماعی را افزایش می‌دهد. «کفایتی سرشت» (۱۴۰۲) در بررسی تأثیر سرمایه فرهنگی بر کیفیت زندگی زنان طلاق در فاصله زمانی سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۸ ه.ش. نشان داد سرمایه فرهنگی در انواع تجسّد یافته، عینیت یافته و نهادینه شده با ابعاد کیفیت زندگی رابطه معناداری دارند و متغیرهای تعداد فرزندان و وضعیت اشتغال نقش تعدیل‌گر بین ابعاد سرمایه فرهنگی و کیفیت زندگی داشتند. «پروشکووا»^{۳۴} (۲۰۲۵) در بررسی شاخص‌های سرمایه فرهنگی در خانواده نشان داد سطح تحصیلات والدین، حرفه شغلی ایشان، میزان آموزش‌های فردی، کتابخانه خانگی، انگیزه ایشان به ارائه خدمات آموزشی برای فرزندان، سواد رایانه‌ای، به‌کارگیری زبان‌های خارجی، رفتن به مکان‌های ویژه برای تعطیلات و خوش‌گذرانی، حضور در اماکن جمعی و بازدید از بناهای تاریخی و نیز شرکت در رویدادهای فرهنگی منطقه از جمله مهم‌ترین شاخص‌های فرهنگی شناسایی شده تأثیرگذار بر کیفیت و وضعیت زندگی در خانواده‌ها می‌باشند. «پوربا» و همکاران^{۳۴} (۲۰۲۱) در بررسی کیفیت زندگی افراد پس از ازدواج در دوره پاندمی کرونا در کشور اندونزی نشان دادند افراد دارای مدارک تحصیلی بالاتر و وضعیت شغلی مناسب‌تر، کیفیت زندگی بالاتری نیز داشتند. پس از مطالعه پژوهش‌های انجامی مشاهده می‌شود که این پژوهش‌ها نیز تأثیر سرمایه فرهنگی بر رفاه ذهنی، شادی و کیفیت زندگی در بین گروه‌های مورد مطالعه را تبیین کردند و اثر سرمایه تجسّد یافته از سرمایه عینیت یافته و نهادینه شده بالاتر بوده است.

فرضیه‌های پژوهش: ۱) سرمایه فرهنگی و ابعاد آن بر رفاه ذهنی خانواده‌های تهرانی تأثیر دارند. ۲) ابعاد سرمایه فرهنگی، رفاه ذهنی خانواده‌های تهرانی را تبیین می‌کنند.

۳. روش‌شناسی پژوهش

پژوهش حاضر از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت و شیوه جمع‌آوری اطلاعات از نوع همبستگی و تحلیلی است. جامعه آماری شامل: زوجین خانواده‌های تهرانی که حداقل ۱۰ سال از زمان ازدواج آن‌ها سپری شده باشد؛ در مناطق ۲۲ گانه شهر تهران در سال ۱۴۰۲ بود و با توجه به نامعلوم بودن جامعه مورد نظر؛ با استفاده از فرمول کوکران حجم نمونه تعداد ۳۸۴ نفر تعیین شد که برای پاسخ دقیق‌تر ۴۰۰ نفر به صورت تصادفی خوشه‌ای در پنج منطقه از شمال- جنوب- شرق- غرب و مرکز شهر تهران انتخاب و سپس ۸۰ خانواده تهرانی (زوجین) از هر منطقه و در مجموع ۴۰۰ خانواده به صورت تصادفی انتخاب و از یکی از زوجین تحقیق به عمل آمد.

تعریف مفهومی رفاه ذهنی: «کمپل» در تعریفی جامع و قدیمی، رفاه ذهنی را برپایه ویژگی‌های اصلی درک و ارزیابی هر فرد از تجاربش شامل: احساسات مثبت، نبود احساسات منفی و رضایت از زندگی کلی تعریف می‌کند (گروسمنوس، شیمونی و بن‌آریه^{۳۵}؛ به نقل از: صالحی‌شهرکی و شیانی، ۱۳۹۸: ۱۷۱).

تعریف مفهومی سرمایه فرهنگی: تمرکز و انباشت انواع مختلف کالاهای ملموس فرهنگی و نیز قدرت و توانایی در اختیار گرفتن این کالاها و همچنین استعداد و ظرفیت فرد در شناخت و کاربرد این وسایل را سرمایه فرهنگی می‌گویند. این سرمایه در سه مقوله سرمایه فرهنگی تجسّد یافته، عینیت یافته و نهادی قابل مطالعه است (نیازی و کارکنان، ۱۳۸۶: ۶۹).

ابزار اندازه‌گیری به صورت پرسشنامه محقق ساخته طراحی شد. این پرسشنامه شامل ۴۹ گویه در مقیاس پنج‌گزینه‌ای طیف لیکرت برای رفاه ذهنی زوجین و ۲۶ گویه‌ای برای سرمایه فرهنگی می‌باشد که گویه‌ها و ابعاد هر متغیر طبق اطلاعات جداول (۱) و (۲) طراحی و عملیاتی شد.

جدول ۱: تعریف عملیاتی رفاه ذهنی خانواده (زوجین) از منظر جامعه‌شناسی و ابعاد آن‌ها (نگارندگان، ۱۴۰۴).

Tab. 1: Operational Definition of Family (Spouses) Subjective Well-being from Sociological Perspective and its Dimensions (Authors, 2025)

متغیر	شاخص	بُعد	مفهوم (شاخص)	شماره گویه‌های
شادی و نشاط (۲۰ گویه)	فردی (۱۱ گویه)	دل‌بستگی‌های زندگی	۱. کارآمدی شغلی	۵ تا ۱
			۲. سعادتمندی و رفاه	۸ تا ۶
			۳. تقویت روابط اعضای خانواده و جامعه	۱۱ تا ۹
	جمعی (۹ گویه)	امنیت وجودی/ توانایی بشر در تسلط بر محیط/ تضمین بقا	۴. لذت جویی	۱۳ تا ۱۲
			۵. رضایتمندی	۱۸ تا ۱۴
			۶. هدف‌گذاری در زندگی و رشد شخصی	۲۰ تا ۱۹
رفاه ذهنی (۴۹ گویه)	کیفیت زندگی (۲۹ گویه)	جمعی (۱۴ گویه)	۷. مشارکت در سطح گسترده‌ای از فضاهای اجتماعی	۲۳ تا ۲۱
			۸. منابع اجتماعی درون گروه‌ها و ثبات و پایداری محیط فیزیکی و اجتماعی	۲۵ تا ۲۴
			۹. امنیت	۳۲ تا ۲۶
			۱۰. مناسبات و پیوندهای مشترک در زمینه عدالت توزیعی	۳۹ تا ۳۶
	فردی (۱۵ گویه)	ترجیحات ارزشی (مطلوبیت اجتماعی)	۱۱. سرمایه تجسّد یافته (۱۱ گویه)	۴۷ تا ۴۳
			۱۲. سرمایه فرهنگی عینیت یافته (۱۰ گویه)	۴۹ تا ۴۸
			۱۳. سرمایه فرهنگی نهادینه شده (۵ گویه)	

جدول ۲: تعریف عملیاتی سرمایه فرهنگی و ابعاد آن‌ها (نگارندگان، ۱۴۰۴).

Tab. 2: Operational Definition of Cultural Capital and its Dimensions (Authors, 2025).

متغیر	مفهوم (شاخص)	گویه‌های شماره
سرمایه فرهنگی (۲۶ گویه)	سرمایه تجسّد یافته (۱۱ گویه)	۱-۱۱
	سرمایه فرهنگی عینیت یافته (۱۰ گویه)	۱۲-۲۱
	سرمایه فرهنگی نهادینه شده (۵ گویه)	۲۲-۲۶

روایی سؤالات مربوط به متغیرها در این پژوهش، ابتدا از طریق روش تعیین اعتبار محتوایی و با راهنمایی‌ها و نظرات صاحب‌نظران انجام گرفت. برای تعیین پایایی پرسشنامه پژوهش حاضر، از شاخص آلفای کرونباخ استفاده شد. ابتدا پرسشنامه‌ها در بین ۳۰ نفر از نمونه آماری به‌طور تصادفی توزیع گردید، سپس اطلاعات جمع‌آوری شده مورد آزمون قرار گرفته و با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای تک‌تک متغیرها و ابعاد آن‌ها بالای ۰/۷ به‌دست آمد. در نتیجه پرسشنامه دارای روایی و پایایی قابل‌قبولی می‌باشد. در این تحقیق تجزیه و تحلیل داده‌ها از روش پیمایشی با استفاده از نرم‌افزار آماری spss نسخه ۲۷ انجام شده است. به‌گونه‌ای که از آزمون ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون خطی برای بررسی رابطه و تأثیر متغیر سرمایه فرهنگی بر رفاه ذهنی و رگرسیون چندگانه و تحلیل مسیر جهت تبیین اثرات ابعاد سرمایه فرهنگی بر رفاه ذهنی استفاده شده است.

۴. یافته‌های پژوهش

۴-۱. فرضیه اول: سرمایه فرهنگی و ابعاد آن بر رفاه ذهنی خانواده‌های تهرانی تأثیر دارند.

نتایج حاصل از آزمون ضریب همبستگی پیرسون در جدول (۳) نشان می‌دهد بین سرمایه فرهنگی و رفاه ذهنی خانواده‌های تهرانی مورد مطالعه رابطه معنی‌دار مثبت و قوی وجود دارد و نتایج رگرسیون خطی نشان می‌دهد که از روی سرمایه فرهنگی به میزان ۵۴٪ می‌توان رفاه ذهنی خانواده‌های تهرانی را پیش‌بینی کرد ($p < 0/05$). همچنین بین سرمایه فرهنگی تجسّد یافته و رفاه ذهنی رابطه معنی‌دار مثبت و قوی وجود دارد و از روی سرمایه فرهنگی تجسّد یافته به میزان ۵۲٪ می‌توان رفاه ذهنی خانواده‌های تهرانی را پیش‌بینی کرد. بین سرمایه فرهنگی عینیت یافته و رفاه ذهنی نیز رابطه مثبت و قوی وجود دارد و از روی سرمایه فرهنگی عینیت یافته خانواده‌های تهرانی میزان ۴۶٪ می‌توان رفاه ذهنی آن‌ها را پیش‌بینی کرد. بین سرمایه فرهنگی نهادینه شده و رفاه ذهنی نیز رابطه مثبت و قوی وجود دارد و از روی سرمایه فرهنگی نهادینه شده خانواده‌های تهرانی به میزان ۴۲٪ می‌توان رفاه ذهنی آن‌ها را پیش‌بینی کرد ($p < 0/05$).

جدول ۳: همبستگی بین سرمایه‌های فرهنگی و ابعاد آن با رفاه ذهنی خانواده‌های تهرانی (نگارندگان، ۱۴۰۴).

Tab. 3: The Correlation among Cultural Capital and its Dimensions with Subjective Well-being of Tehrani Families (Authors, 2025).

رفاه ذهنی				متغیر
R ^۲	P	R	N	
۰/۵۲	۰/۰۰۰	۰/۷۲	۴۰۰	سرمایه فرهنگی تجسّد یافته
۰/۴۶	۰/۰۰۰	۰/۶۸	۴۰۰	سرمایه فرهنگی عینیت یافته
۰/۴۲	۰/۰۰۰	۰/۶۵	۴۰۰	سرمایه فرهنگی نهادینه شده
۰/۵۴	۰/۰۰۰	۰/۷۴	۴۰۰	سرمایه فرهنگی

۴-۲. فرضیه دوم: ابعاد سرمایه فرهنگی، رفاه ذهنی خانواده‌های تهرانی را تبیین می‌کنند.

برای دستیابی به تبیین رفاه ذهنی خانواده‌های تهرانی (زوجین) مورد مطالعه از روی مجموع ابعاد سه گانه سرمایه فرهنگی (تجسّد یافته - عینیت یافته - نهادینه شده) و همچنین ارائه مدل؛ ابتدا از رگرسیون چندگانه برای مسیرهای مستقیم و غیرمستقیم به تفکیک برای هر سه بُعد مورد محاسبه و سنجش قرار گرفت که یافته‌های حاصل در جدول (۴) به‌دست آمد. نتایج حاصل نشان داد که ضریب همبستگی چندگانه این عوامل با رفاه ذهنی برابر ۰/۷۴ = و ضریب تعیین برابر ۰/۵۵ = و ضریب تعیین خالص براساس مجموع مسیرهای مستقیم و غیرمستقیم مؤلفه‌های سه‌گانه سرمایه فرهنگی طی مدل طراحی شده برابر ۰/۵۴ = به‌دست آمده است و ۴۶٪ آن خارج از موضوع پژوهش

می‌باشد و تبیین نشده باقی‌ماند. درواقع، زمانی که تأثیر هم‌زمان هر سه بُعد سرمایه فرهنگی در کنار یکدیگر بر رفاه ذهنی خانواده‌های تهرانی گرفته شد؛ درمجموع ۵۴٪ توان تبیین رفاه ذهنی خانواده‌های تهرانی (زوجین) را تبیین نمودند.

جدول ۴: ضریب همبستگی چندگانه برای تبیین رفاه ذهنی خانواده‌های تهرانی از روی ابعاد سرمایه فرهنگی (نگارندگان، ۱۴۰۴).
Tab. 4: Multiple Correlation Coefficient to Determine Subjective Well-being of Tehrani Families through the Dimensions of Cultural Capital (Authors, 2025)

شکل	ضریب همبستگی چندگانه	ضریب تبیین	ضریب تبیین خالص
۱	۰/۷۴	۰/۵۵	۰/۵۴

در جدول (۵) نتایج رگرسیون چندگانه نشان می‌دهد که سرمایه فرهنگی تجسّد یافته با بتای بتای ۰/۴۰۱ =، سرمایه فرهنگی عینیت یافته با بتای ۰/۲۲۷ = و سرمایه فرهنگی نهادینه شده با بتای ۰/۱۶۷ = می‌باشند، دارای اثرات مستقیم می‌باشند که نقش مهمی در تبیین رفاه ذهنی خانواده‌های تهرانی (زوجین) دارند.

جدول ۵: ضرایب متغیرهای رگرسیونی به روش اینتر (نگارندگان، ۱۴۰۴).
Tab. 5: Coefficients of Regression Variables Using the Enter Method (Authors, 2025).

P	t	ضرایب استاندارد شده		B	متغیرهای مستقل
		Beta	Std. Error		
۰/۰۰۰	۲۸/۶۱		۳/۷۵	۱۰۷/۴۵۷	مقدار ثابت
۰/۰۰۰	۶/۲	۰/۴۰۱	۰/۲۱	۱/۳۲	سرمایه فرهنگی تجسّد یافته
۰/۰۰۰	۳/۵۳	۰/۲۲۷	۰/۲۲	۰/۷۹۴	سرمایه فرهنگی عینیت یافته
۰/۰۰۴	۲/۹۲	۰/۱۶۷	۰/۳۸	۱/۱۲۴	سرمایه فرهنگی نهادینه شده

در ادامه و جهت ترسیم تحلیل مسیر و تعیین اثر ضرایب مستقیم و غیرمستقیم هر یک از ابعاد سه‌گانه سرمایه فرهنگی (تجسّد یافته - عینیت یافته - نهادینه شده) و همچنین ارائه مدل؛ یافته‌های حاصل در جداول ۶، ۷ و ۸ و همچنین شکل ۱، به دست آمد.

جدول ۶: محاسبه اثرات مستقیم و غیرمستقیم سرمایه فرهنگی تجسّد یافته (q1) بر رفاه ذهنی (Y)، (نگارندگان، ۱۴۰۴).
Tab. 6: Calculating Direct and Indirect Effects of Embodied Cultural Capital (q1) on Subjective Well-being (Y) (Authors, 2025)

مسیر	نوع اثر
$q1 \rightarrow Y = 0/401$	اثر مستقیم
$q1 \rightarrow q2 \rightarrow Y = 0/187$	اثر غیر مستقیم
$q1 \rightarrow q2 \rightarrow q3 \rightarrow Y = 0/057$	
$جمع اثر غیر مستقیم = 0/244$	
$q1 \rightarrow q3 \rightarrow Y = 0/071$	
$0/244 + 0/071 = 0/315$	حاصل جمع و کل اثرات غیر مستقیم
$0/401 + 0/315 = 0/716$	مجموع اثرات مستقیم و غیر مستقیم

جدول ۷: محاسبه اثرات مستقیم و غیرمستقیم سرمایه فرهنگی عینیت یافته (q2) بر رفاه ذهنی (Y)، (نگارندگان، ۱۴۰۴).

Tab. 7: Calculating Direct and Indirect Effects of Objective Cultural Capital (q2) on Subjective Well-being(Y) (Authors, 2025).

مسیر	نوع اثر
$q_2 \rightarrow Y = +/۰.۲۲۷$	اثر مستقیم
$q_2 \rightarrow q_3 \rightarrow Y = +/۰.۰۶۹$	اثر غیرمستقیم
مجموع اثرات مستقیم و غیرمستقیم	
$+/۰.۲۲۷ + +/۰.۰۶۹ = +/۰.۲۹۶$	

جدول ۸: محاسبه اثرات مستقیم و غیرمستقیم سرمایه فرهنگی نهادینه شده (q3) بر رفاه ذهنی (Y) T (نگارندگان، ۱۴۰۴).

Tab. 8: Calculating Direct and Indirect Effects of Institutional Cultural Capital (q3) on Subjective Well-being(Y) (Authors, 2025).

مسیر	نوع اثر
$q_3 \rightarrow Y = +/۰.۱۶۷$	اثر مستقیم
-----	اثر غیرمستقیم
مجموع اثرات مستقیم و غیرمستقیم	
$+/۰.۱۶۷$	

نتایج حاصل در جدول (۹) نشان می‌دهد که در بین ابعاد سه‌گانه سرمایه فرهنگی نیز همان‌گونه که در بتاهای به‌دست آمده در شکل (۱) مشاهده می‌گردد؛ سرمایه فرهنگی تجسّد یافته مستقیم با وزن بتای ۰/۴۰۱ و غیرمستقیم از طریق متغیرهای مستقل سرمایه فرهنگی عینیت یافته و نهادینه شده با وزن بتای ۰/۳۱۵ و در مجموع با وزن بتای ۰/۷۱۶ بر رفاه ذهنی خانواده‌های تهرانی تأثیر گذاشته است. همچنین سرمایه فرهنگی عینیت یافته مستقیم با وزن بتای ۰/۲۲۷ و غیرمستقیم از طریق متغیر مستقل سرمایه فرهنگی نهادینه شده با وزن بتای ۰/۰۶۹ و در مجموع با وزن بتای ۰/۲۹۶ بر رفاه ذهنی خانواده‌های تهرانی تأثیر گذاشته است. همچنین سرمایه فرهنگی نهادینه شده مستقیم با وزن بتای ۰/۱۶۷ بر رفاه ذهنی خانواده‌های (زوجین) تهرانی تأثیر گذاشته است. در نتیجه، سرمایه فرهنگی تجسّد یافته با بتای ۰/۷۱۶ = β تأثیرگذارترین بُعد و پس از آن سرمایه فرهنگی عینیت یافته با بتای ۰/۲۹۶ = β تأثیرگذارتر و سرمایه فرهنگی نهادینه شده با بتای ۰/۱۶۷ = β کم‌اثرترین بُعد در تبیین رفاه ذهنی خانواده‌های تهرانی بودند.

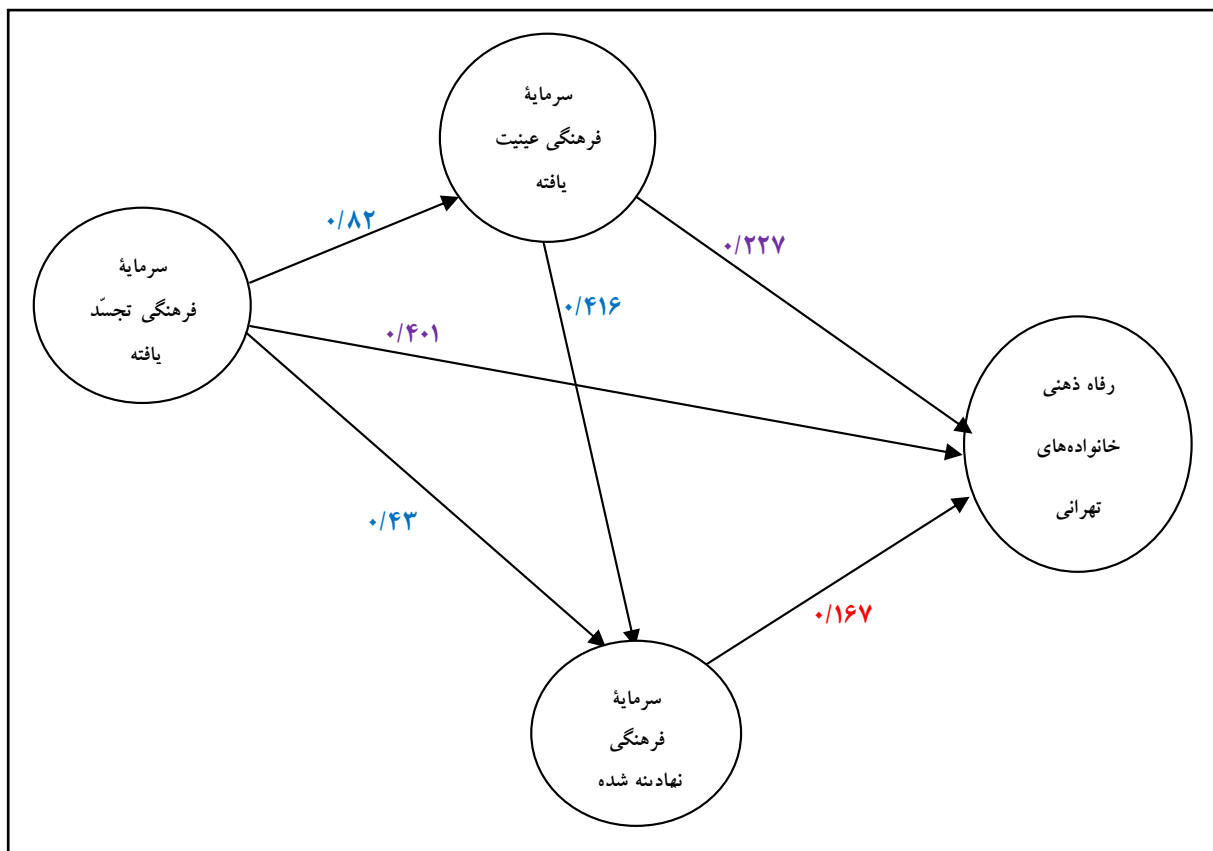
جدول ۹: تأثیر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته از طریق تحلیل مسیر (نگارندگان، ۱۴۰۴).

Tab. 9: The Effect of Independent Variables on Depended Variable through Path Analysis (Authors, 2025).

متغیرها	اثر مستقیم	اثر غیرمستقیم	کل
سرمایه فرهنگی تجسّد یافته	۰/۴۰۱	۰/۳۱۵	۰/۷۱۶
سرمایه فرهنگی عینیت یافته	۰/۲۲۷	۰/۰۶۹	۰/۲۹۶
سرمایه فرهنگی نهادینه شده	۰/۱۶۷	-----	۰/۱۶۷

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف تحلیل جامعه‌شناختی سرمایه فرهنگی و رفاه ذهنی در بین خانواده‌های تهرانی در سال ۱۴۰۲ انجام شد. نتایج پژوهش حاضر در بررسی تأثیر قوی سرمایه فرهنگی و ابعاد آن بر رفاه ذهنی همسو با نظریه‌های

شکل ۱: اثر مستقیم و غیرمستقیم ابعاد سرمایه فرهنگی در تبیین رفاه ذهنی خانواده‌های تهرانی (نگارندگان، ۱۴۰۴).

Fig. 1: The Direct and Indirect Effect of Cultural Capital Dimensions to Determine the Subjective Well-being of Tehrani Families (Authors, 2025).

بورديو دينر و لوکاس^{۳۶} (۲۰۰۰)، فيليپس، ريف و سينگر، دورکيم بوده و همچنين همسو با نتايج پژوهش‌های فيليپ و همکاران (۲۰۲۲)، عمرانى (۱۳۹۵)، لى و همکاران (۲۰۱۵)، ژو و همکاران (۲۰۱۹)، دينر و همکاران (۲۰۱۸)، شيروانى ناغانى و همکاران (۱۴۰۱)، موليورن و همکاران (۲۰۲۱)، سهراب‌زاده و همکاران (۱۳۹۵)، بابايي فرد و همکاران (۱۳۹۷)، رستگارخالد و همکاران (۱۳۹۲)، کفايتي سرشت (۱۴۰۲)، پروشکوا (۲۰۲۵) و پوربا و همکاران (۲۰۲۱) می‌باشد. باتوجه به نظريه‌های جامعه‌شنان، عوامل متعددی در ايجاد احساس شادی و کيفيت زندگي دخيل هستند. يکی از مهم‌ترين آن‌ها سرمایه فرهنگی است. از نظر بورديو، سرمایه فرهنگی می‌تواند حاصل مهارت‌ها و تجربه‌هایی باشد که مجوز ورود به عرصه‌هایی را برای شخص و گروه فراهم سازد. رضایت و شادی نیز تا حدودی به استفاده از اين مهارت‌ها و موفقیت‌ها بستگی دارد و اين صرفاً به خاطر دریافت پاداش نیست، بلکه از انجام کار ماهرانه رضایت درونی حاصل می‌شود. می‌توان گفت افراد با داشتن سرمایه فرهنگی در مسیر زندگي خود احساس شادی و موفقیت بیشتری را کسب خواهند کرد. به‌طورکلی لازمه توسعه پیشرفت جامعه و زندگي، توسعه فرهنگی است. در همین زمینه دينر و لوکاس (۲۰۰۰) معتقدند که شادی می‌تواند به‌طور مستقیم تحت تأثیر عوامل فرهنگی قرار گیرد. فيليپس، مشارکت در سطح گسترده‌ای از فعالیت‌های اجتماعی را از مؤلفه‌های بُعد فردی کيفيت زندگي می‌داند. در همین رابطه، ريف و سينگر کيفيت زندگي را در شش بُعد: پذیرش خود، هدف داشتن در زندگي، رشد شخصیتی، تسلط بر محيط، خودمختاری و روابط مثبت با ديگران تفسير کردند. در همین رابطه، دورکيم نیز معتقد است، امنیت با ايجاد نظم اجتماعی از طريق قوانين و مقررات با ايجاد نظم حقوقی، تکالیف افراد را مشخص ساخته و افراد به‌لحاظ وابستگی به جامعه و به یکديگر، خود را موظف می‌سازند تا حدود یکديگر را رعایت کنند و امنیت در جامعه

را موجب می‌شوند. در پژوهش‌های انجام شده نیز فیلیپ و همکاران (۲۰۲۲) در ارزیابی نقش سرمایه‌های فرهنگی در رفاه جوانان و جامعه نشان دادند، از بین ابعاد سرمایه فرهنگی تأثیر بعد تجسّد یافته، به‌ویژه در زمینه اخلاق کاری، پشتکار و ارزش سنت‌های فرهنگی بیشتر از سایر ابعاد بوده است. همچنین نتایج تحقیق عمرانی (۱۳۹۵) در بررسی رابطه بین عوامل فرهنگی و رفاه ذهنی در بین ساکنین بالای ۱۸ سال شهر بوشهر حاکی از ارتباط معنادار متغیرهای سبک زندگی و پایگاه اقتصادی اجتماعی افراد با میزان رفاه ذهنی آنان داشت. لی و همکاران (۲۰۱۵) دریافتند، بین سرمایه فرهنگی با رفاه ذهنی و حمایت اجتماعی افراد رابطه مثبت و معنی‌داری ایجاد می‌گردد و اندازه و تراکم شبکه‌های ارتباطی مورد مطالعه در رابطه با فرهنگ، به‌طور کلی با رفاه ذهنی و حمایت اجتماعی همراه بوده است. در همین راستا، نتایج تحقیق ژو و همکاران (۲۰۱۹) در بررسی عوامل مؤثر بر رفاه ذهنی بالای شهروندانی چینی، حاکی از آن بود که بین میزان تحصیلات شهروندان و سطح رفاه ذهنی بالای ایشان رابطه مثبت و مستقیم معنی‌داری وجود داشته است. بدین معنی که هرچه سطح تحصیلات ایشان بالاتر بوده، میزان رفاه ذهنی ایشان نیز در سطح بالایی قرار داشته است. در همین رابطه دینر و همکاران (۲۰۱۸) نشان دادند رفاه ذهنی، به‌طور مستقیم و معنی‌داری با میزان فرهنگ، ارزش‌های فردی و زمینه زندگی شهروندان ارتباط نشان داده‌اند. نتایج تحقیق شیروانی‌ناغانی و همکاران (۱۴۰۱) در بررسی رابطه بین تعلق به شهر و رفاه ذهنی شهروندان بالای ۱۸ سال شهر تهران نشان داد بین تعلق مکانی، تعلق احساسی، تعلق شناختی و تعلق عملی با رفاه ذهنی شهروندان رابطه معنی‌دار و مثبتی وجود دارد. وی دریافتند که تعلقات باعث می‌شوند افراد ترجیحات منطقی اتخاذ کنند، سرمایه‌گذاری اجتماعی کنند، حساس باشند و از این طریق به تعدیل انگیزه‌های منفی خود بپردازند و در نتیجه احساس رضایت و خوشبختی داشته باشند. مولبورن و همکاران (۲۰۲۱) در بررسی انتقال سلامت از جانب خانواده به‌عنوان سرمایه فرهنگی نشان دادند، هم‌افزایی موجود بین سرمایه فرهنگی خانواده و جامعه، منجر به ارتقای مزایای سلامتی و طبقاتی فرزندان می‌گردد. نتایج یافته‌های سهراب‌زاده و همکاران (۱۳۹۵) درخصوص ارتباط میان سرمایه فرهنگی با احساس شادی در بین شهروندان شهرستان آران و بیدگل نشان داد که با افزایش میزان سرمایه فرهنگی، بر احساس شادی شهروندان افزوده می‌شود. بابایی‌فرد و همکاران (۱۳۹۷) در بررسی رابطه بین سرمایه فرهنگی و شادی نشان دادند که تأثیر سرمایه فرهنگی بر شادی در حد متوسط ارزیابی می‌شود و از میان ابعاد سرمایه فرهنگی، بُعد تجسّد یافته دارای بیشترین اندازه اثر در رابطه با احساس شادی است.

نتایج یافته‌های رستگارخالد و همکاران (۱۳۹۲) در بررسی رابطه سرمایه فرهنگی با کیفیت زندگی جوانان شهر تهران نشان داد که بین سرمایه فرهنگی و کیفیت زندگی افراد رابطه معناداری وجود دارد و سرمایه فرهنگی بالا، کیفیت زندگی جسمانی، روانی، هیجانی، شناختی محیطی و روابط اجتماعی را افزایش می‌دهد. جالب این‌که میزان این همبستگی در بُعد روانی بیشترین افزایش را به‌همراه دارد. از دیگر نتایج مهم این تحقیق، می‌توان به وجود ارتباط معنی‌دار میان هر یک از مؤلفه‌های سرمایه فرهنگی (بُعد تجسّد یافته، عینیت یافته و نهادینه شده) با کیفیت زندگی اشاره کرد. کفایتی‌سرشت (۱۴۰۲) در بررسی تأثیر سرمایه فرهنگی بر کیفیت زندگی زنان طلاق در فاصله زمانی سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۸ نشان داد سرمایه فرهنگی در انواع تجسّد یافته، عینیت یافته و نهادینه شده با ابعاد کیفیت زندگی رابطه معناداری دارند. پروشکووا (۲۰۲۵) در بررسی شاخص‌های سرمایه فرهنگی در خانواده نشان داد سطح تحصیلات والدین، حرفه شغلی ایشان، میزان آموزش‌های فردی، کتابخانه خانگی، انگیزه ایشان به ارائه خدمات آموزشی برای فرزندان، سواد رایانه‌ای، به‌کارگیری زبان‌های خارجی، رفتن به مکان‌های ویژه برای تعطیلات و خوش‌گذرانی، حضور در اماکن جمعی و بازدید از بناهای تاریخی و نیز شرکت در رویدادهای فرهنگی منطقه از جمله مهم‌ترین شاخص‌های فرهنگی شناسایی شده تأثیرگذار بر کیفیت و وضعیت زندگی در خانواده‌ها می‌باشند. پوربا و همکاران (۲۰۲۱) نیز در بررسی کیفیت زندگی افراد پس از ازدواج در دوره پاندمی کرونا در کشور اندونزی نشان دادند افراد دارای مدارک تحصیلی بالاتر و وضعیت شغلی مناسب‌تر، کیفیت زندگی بالاتری نیز داشتند. باتوجه به همسویی نظریه‌ها و نتایج پژوهش‌های مختلف داخلی و خارجی درخصوص تأثیر سرمایه فرهنگی در رفاه ذهنی خانواده‌ها؛

توجه به نظر بوردیو در این خصوص حائز اهمیت است. وی سرمایه فرهنگی را مجموعه‌ای از مهارت‌های کسب شده، دانش و همچنین دارایی در نظر می‌گیرد که ذخیره‌کننده، مجسم‌کننده و تأمین‌کننده ارزش‌های فرهنگی است. او معتقد است سرمایه فرهنگی اکتسابی است و باید با کار طولانی و صرف هزینه مادی به آن دست یافت؛ زیرا به ارث برده نمی‌شود و با فرهنگ‌پذیری و سرمایه‌گذاری مالی و مادی می‌توان به آن دست یافت. منظور از سرمایه فرهنگی تجسّدیافته، وجود مهارت‌های مختلف هنری، فن بیان، توانایی صحبت کردن در میان جمع، دانش ادبی و موسیقی و... است که در پژوهش حاضر ارتباط آن با رفاه ذهنی شامل احساس شادی و نشاط و همچنین کیفیت زندگی ذهنی افراد تأیید شد. این یافته، مطالعات بوردیو را تأیید می‌کند که معتقد است در این نوع از سرمایه، رفتارهای طولانی مدت برای ذهن و بدن تجسم می‌یابد و تبدیل به عادت‌واره‌هایی می‌شود که متأثر از تاریخچه فرهنگی افراد است و در صورت نهایی سبک زندگی و کیفیت زندگی را تحت تأثیر خود قرار می‌دهد و در صورت رضایت‌مندی از آن، احساس شادی را در فرد عیان می‌کند. اما علت این که تأثیر سرمایه فرهنگی تجسّدیافته به صورت معنی داری بیشتر از دو نوع سرمایه عینیت یافته و نهادینه شده در بین زوجین تهرانی مورد مطالعه توانست رفاه ذهنی را تبیین نماید؛ شاید به خاطر نیاز روز جامعه به کسب مهارت در زمینه‌های مختلف بوده باشد. کشور ما که یکی از کشورهای متمدن در زمینه فرهنگی و هنری می‌باشد، خواسته و ناخواسته بر روی اعضای جامعه در کسب اطلاعات فرهنگی و مطالعه کتاب و آشنایی با شاعران و دانشمندان مسئله‌ای نیست که پنهان باشد و درحقیقت افراد جامعه به این نوع از سرمایه به صورت گسترده‌تر می‌پردازند. شکل میانی سرمایه فرهنگی در مطالعه حاضر سرمایه فرهنگی عینیت یافته بود که با مصرف کالاهای فرهنگی (همانند مطالعه کتاب، خلق آثار مختلف، استفاده از شبکه‌های مختلف اجتماعی و ایمیل و غیره) و تملک کالاهای فرهنگی (مانند تملک کتاب‌ها یا آثار هنری و غیره) و همچنین رعایت نظم و خوش‌قولی سنجیده شد و پس از سرمایه تجسّدیافته به عنوان دومین بُعد سرمایه فرهنگی بر رفاه ذهنی تأثیر داشت. اما علت این که تأثیر سرمایه فرهنگی عینیت یافته به صورت معنی داری کمتر از سرمایه تجسّدیافته در بین زوجین تهرانی مورد مطالعه توانست رفاه ذهنی را تبیین نماید؛ می‌تواند ناشی از این امر باشد که قرن حاضر، قرن علم و دانش است و دستیابی افراد به جدیدترین اطلاعات روز دنیا دیگر فقط کتب مکتوب نیست.

اکنون کتاب‌های صوتی و تصویری فراوانی موجود شده‌اند که از طریق شبکه‌های مجازی و ابزارهای فناورانه و از طریق اشتراک‌گذاری در سایت‌ها، پلت‌فرم‌ها و... دستیابی افراد به اطلاعات روز علمی، آموزشی و... را فراهم نموده است. برگزاری آنلاین کلاس‌ها و نمایشگاه‌های مختلف به‌ویژه پس از پاندمی کرونا و نیاز وافر افراد به استفاده از تبادل اطلاعات جهانی از طریق شبکه‌ها و سایت‌های مختلف، نوع استفاده از سرمایه فرهنگی عینیت یافته را تغییر داد و به نوعی نیاز روزمره افراد به کسب این نوع سرمایه را متحول نمود. در نتیجه علت این که این نوع سرمایه با وجود تبیین رفاه ذهنی؛ نسبت به سرمایه تجسّدیافته پایین‌تر بود؛ می‌تواند در این امر قابل توجه باشد. کمترین تأثیر بر رفاه ذهنی زوجین از طریق سرمایه نهادینه شده بود. سرمایه نهادینه شده همان وضعیت تحصیلات، مدرک و گواهینامه‌های مختلف و شرکت در کلاس‌های مختلف آموزشی، هنری، دینی و... است. نتایج آماری حکایت از معناداری ارتباط این بُعد از سرمایه فرهنگی با رفاه ذهنی دارد. هم‌راستا با این یافته؛ نتایج مطالعات جدید نشان می‌دهد افراد بی‌سواد نسبت به سایر افراد نمره کمتری از رفاه ذهنی و کیفیت زندگی و احساس شادی دارند که بوردیو آن را شایستگی فرهنگی نامیده است. اما علت این که تأثیر این نوع سرمایه در تبیین رفاه ذهنی زوجین در پژوهش حاضر از سایر ابعاد سرمایه پایین‌تر بود، می‌تواند نشأت گرفته از سبک زندگی کنونی افراد در زندگی اجتماعی باشد که در جامعه امروز، شرکت در کلاس‌های مختلف علمی، آموزشی، هنری و کسب مدارک دانشگاهی به عنوان لازمه زندگی جامعه بشری تبدیل شده است و دیگر مثل دهه‌های گذشته رفتن به دانشگاه و بالا بردن سطح سواد با هدف دستیابی به شغل بالاتر و منزلت اجتماعی بالاتر در جامعه ما بی‌معنی شده است. علت دوم نیز نبود عدالت در استخدام افراد با شایستگی‌های تحصیلی و دانش علمی آن‌هاست که به نوعی نتیجه عکس برای افراد، پس از کسب مدارک آموزشی عالی در دانشگاه‌ها به وجود آورده است؛ لذا شاید در دو دهه گذشته برای افراد، به‌ویژه زنان، رفتن

به دانشگاه با هدف کسب پرستیژ اجتماعی و گرفتن حق خود در جامعه از طریق استقلال شغلی و یا کسب مقام‌های مدیریتی یک هدف والا بود، اما امروز و باتوجه به وضعیت بیکاری و استخدام افراد ناشایست از طریق روابط، به نوعی فارغ‌التحصیلان دانشگاهی را دل‌زده کرده و از این‌که کسب مدرک بالایی دانشگاهی بتواند در احساس شادی و کیفیت زندگی ذهنی و رفاه ذهنی آن‌ها تأثیرگذاری والایی داشته باشد، مطرح نیست و می‌توان چنین نتیجه‌گیری کرد که کسب مدارک دانشگاهی و شرکت در کلاس‌های مختلف علاوه بر آن‌چه که ذکر شد، در بین افراد شهری، به‌ویژه شهر تهران به عنوان نیاز روز درآمده و گاهی نیز افراد برای عقب نماندن از سایر افراد خانواده، فامیل و دوستان و همکاران به ادامه تحصیل می‌پردازند. اما همان تأثیر اندکی که سرمایه نهادینه شده در پژوهش حاضر توانسته است بر رفاه ذهنی زوجین تأثیر بگذارد، برای تربیت فرزندان و سایر موارد آموزشی در خانواده مثرتر خواهد بود. براساس نتایج پژوهش، سرمایه فرهنگی مبتنی بر ارزش‌ها و باورها و ایستاره‌هایی است که تعیین‌کننده زیربنای کیفیت و سبک زندگی در جهت رفاه و آرامش است؛ لذا به خانواده‌ها توصیه می‌شود که با کسب و اندوختن سرمایه فرهنگی و تجسم و عینیت بخشیدن به آن تلاش نموده تا مهم‌ترین نماد آن، یعنی کیفیت زندگی مطلوب و رفاه ذهنی را در زندگی شخصی و خانوادگی خود متجلی سازند. برای رسیدن به رفاه کلی در شهرها باید تمامی شاخص‌های رفاه به‌طور جامع هم از نظر شاخص‌های عینی و هم از نظر شاخص‌های ذهنی در رابطه با قابلیت‌ها مورد بررسی جامعه‌شناختی قرار گیرد. باتوجه به این‌که رفاه ذهنی، مقوله‌ای ذهنی است نهادهای مجری بحث رفاهی از جمله وزارت کار و رفاه اجتماعی، تأمین اجتماعی، برنامه‌ریزان اقتصادی، نیروی انتظامی، وزارت کشور و... به این نکته توجه داشته باشند و این مسئله را مدنظر قرار دهند که عوامل مرتبط با رفاه ذهنی که در سطح جامعه می‌باشند؛ باید بیشتر موردتوجه قرار گیرد. از آنجا که پژوهش حاضر به بررسی رفاه ذهنی خانواده‌های تهرانی پرداخته است، پیشنهاد می‌شود مدل نظری این پژوهش درمیان سایر گروه‌های سنی، به‌ویژه جوانان و نوجوانان نیز مورد آزمون قرار گیرد.

سپاسگزاری

در پایان نویسندگان بر خود لازم می‌دانند که از داوران ناشناس نشریه با نظرات ارزشمند خود به غنای متن مقاله افزودند، قدردانی نمایند.

درصد مشارکت نویسندگان

این مقاله مستخرج از رساله نویسنده اول به راهنمایی نویسنده دوم و مشاوره نویسنده سوم بوده است؛ بر همین اساس گردآوری مطالب توسط نویسنده اول و نگارش آن تحت نظارت نویسندگان دوم و سوم بوده است.

تضاد منافع

نویسندگان ضمن رعایت اخلاق نشر در ارجاع‌دهی و دقیق بودن آن در متن و انتهای مقاله، نبود تضاد منافع را اعلام می‌دارند.

پی‌نوشت‌ها

1. Subjective Well-being
2. Happiness
3. Quality of Life
4. World Health Organization
5. Diener
6. Martinez *et al.*
7. Gao *et al.*
8. Family
9. UNESCO

10. Bourdieu
11. Suh
12. Simmel
13. Zingerle
14. Putnam
15. Comte
16. Durkheim
17. Francis
18. Kozere & Rosenberg
19. Layard
20. Veenhoven
21. Philips
22. Pal & Kumar
23. Flora
24. Turner
25. Collins
26. Embodied Cultural Capital
27. Objective Cultural Capital
28. Institutionalized Cultural Capital
29. Philip *et al.*
30. Lee *et al.*
31. Xu *et al.*
32. Molborn *et al.*
33. Proshkova
34. Purba *et al.*
35. Gross-Manos, Shimoni & Ben-Ariyeh
36. Lucas

کتابنامه

- بابایی فرد، اسداله؛ محرابی‌زاده، محدثه؛ و شمسی، محمد، (۱۳۹۷). فراتحلیل مطالعات رابطه بین سرمایه فرهنگی و شادی. دوماهنامه پژوهش در هنر و علوم انسانی، ۳(۳): ۱-۱۳. <http://rahs.ir/post.aspx?id=540>
- بوردیو، پیر، (۱۳۸۴). شکل‌های سرمایه، در سرمایه اجتماعی، اعتماد، دموکراسی و توسعه. گردآوری کیان تاجبخش، ترجمه: افشین خاکباز و حسن پویان، تهران: نشر شیرازی.
- ذکایی، سعید؛ و مروتی، نادر، (۱۳۹۸). بررسی میزان انطباق رفاه ذهنی با رفاه عینی و تأثیر عوامل اجتماعی مؤثر بر آن (با تأکید بر بررسی تأثیر متغیرهای دینداری، وضعیت قومی و احساس آزادی) مطالعه موردی: شهروندان استان‌های کردستان و سمنان. برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ۱۰(۳۸): ۱۷۷-۱۲۱. <https://doi.org/10.22054/qjsd.2019.10345>
- رستگار خالد، امیر؛ محمدی، میثم؛ و پاکباز، سکینه، (۱۳۹۲). بررسی رابطه سرمایه فرهنگی جوانان با کیفیت زندگی آنان در شهر تهران. توسعه اجتماعی، ۷(۴): ۷۷-۱۰۶. <http://noo.rs/rtzKS>
- روحانی، حسن، (۱۳۸۸). درآمدی بر نظریه سرمایه فرهنگی. راهبرد، ۱۸(۵۳): ۳۵-۷. <https://dor.isc.ac/dor/2>
- 0.1001.1.10283102.1388.17.4.1.5
- سهراب‌زاده، مهران؛ حسینی‌زاده، سیدسعید؛ امامعلی‌زاده، حسین؛ و سخایی، ایوب، (۱۳۹۵). سرمایه و شادی؛ پژوهشی در باب ارتباط میان سرمایه اجتماعی و فرهنگی با احساس شادی (مورد مطالعه: شهروندان شهرستان آران و بیدگل). برنامه‌ریزی رفاه و توسعه اجتماعی، ۲۸(۷): ۳۴-۱. <https://doi.org/10.22054/qjsd.2017.7143>
- شارع‌پور، محمود؛ و خوش‌فر، غلامرضا، (۱۳۸۱). رابطه سرمایه فرهنگی با هویت اجتماعی جوانان (مطالعه موردی شهر تهران). نامه علوم اجتماعی، ۲۰: ۱۴۷-۱۳۳. <http://noo.rs/a3YS0>
- شیرمحمدی، یزدان؛ برادران، مریم؛ و مختارجویانی، مریم، (۱۳۹۹). اثر گردشگری مجازی بر رفاه ذهنی (مورد مطالعه کاربران اینستاگرام و فیس‌بوک). برنامه‌ریزی رفاه توسعه اجتماعی، ۴۲: ۱۸۴-۱۵۷. <https://doi.org/10.22054/qjsd.2020.11925>

- شیروانی ناغانی، مینا؛ ادیسی، افسانه؛ و مشیراستخاره، زهرا، (۱۴۰۱). بررسی رابطه بین تعلق به شهر و رفاه ذهنی شهروندان تهرانی (مطالعه ای در بین شهروندان بالای ۱۸ سال شهر تهران). مطالعات جامعه‌شناختی شهری، ۱۲(۴۲): ۳۴-۱. <https://doi.org/10.30495/uss.2022.693075>
- صالحی‌شهرکی، سلیمه؛ و شیانی، ملیحه، (۱۳۹۸). رابطه اجتماعات با رفاه ذهنی کودکان ۱۰ تا ۱۲ سال منطقه شش شهر تهران. رفاه اجتماعی، ۱۹(۷۳): ۱۸۸-۱۳۷. <https://doi.org/10.29252/refahj.19.73.137>
- طباطبایی نسب، مجتبی، (۱۳۹۹). بررسی و تحلیل عوامل جامعه‌شناختی مؤثر بر نشاط و شادی. رهیافت‌های نوین در مطالعات اسلامی، ۲(۳): ۲۷۹-۲۵۰. <https://ensani.ir/file/download/article/1604741463-10261-3-14>. pdf
- عسگری، پیمان؛ فراهانی، فاطمه؛ و صالحی‌امیری، رضا، (۱۳۹۷). طراحی الگوی توسعه سرمایه فرهنگی در خانواده ایرانی. مطالعات توسعه اجتماعی ایران، ۱۰(۲). <https://lib.wrc.ir/scholar/view/1/31558>
- علیوردی‌نیا، اکبر؛ رضایی، احمد؛ و پیرو، فریبرز، (۱۳۹۰). تحلیل جامعه‌شناختی گرایش دانشجویان به خودکشی. جامعه‌شناسی کاربردی، ۲۲(۴): پی‌پی ۱-۱۸. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.20085745.1390>. 22.4.1.3
- عمرانی، فاطمه، (۱۳۹۵). «بررسی رابطه عوامل اجتماعی، فرهنگی و رفاه ذهنی در بین ساکنین بالای ۱۸ سال شهر بوشهر» پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد رشته علوم اجتماعی، گرایش جامعه‌شناسی، استاد راهنما: عبدالرضا نواح، دانشکده اقتصاد و علوم اجتماعی دانشگاه شهید چمران اهواز (منتشر نشده).
- کفایتی‌سرشت، سمیرا، (۱۴۰۲). تأثیر سرمایه فرهنگی بر کیفیت زندگی زنان طلاق در فاصله زمانی سال‌های ۱۳۹۵-۱۳۹۸. پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشگاه یاسوج (منتشر نشده).
- کوچکی‌نژاد، فاطمه؛ رمضان‌زاده، مهدی؛ معصوم‌پور، جعفر؛ و فتاحی، احداالله، (۱۳۹۰). بررسی و سنجش کیفیت زندگی در نواحی روستایی بخش مرکزی شهرستان کرمانشاه. چشم انداز جغرافیایی (مطالعه انسانی)، ۶(۱۴): ۱۳۸-۱۲۰. <https://sid.ir/paper/466029/fa>. SID.
- کوزر، آلفرد لوئیس؛ و روزنبرگ، برنارد، (۱۳۸۳). نظریه‌های بنیادی جامعه‌شناختی. نشر نی.
- کیا، نرگس، (۱۳۹۵). «بررسی رابطه بین کیفیت خدمات درک شده با قصد خرید مجدد و رفاه ذهنی (بهبودی ذهنی) با توجه به نقش میانجی رضایت و شناسایی مشتریان (مطالعه موردی: شعب بانک کشاورزی شهر گرگان)». پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، استاد راهنما: مهدی سقایی، گروه مدیریت بازرگانی، گرایش بازاریابی، مؤسسه آموزش عالی حکیم جرجانی (منتشر نشده).
- مدیری، فاطمه؛ و تقی، آزادارمکی، (۱۳۹۱). بررسی تفاوت‌های جنسیتی در رفاه ذهنی ایرانیان. مجله علوم اجتماعی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی، ۱۰(۲): ۲۴۲-۲۲۵. <https://doi.org/10.22067/jss>. v0i0.38470
- معدن‌دارآرانی، عباس؛ و سرکارآرانی، محمدرضا، (۱۳۸۸). آموزش و توسعه. تهران: نشر نی.
- ملاحسنی، حسین، (۱۳۸۱). «بررسی رابطه بین میزان سرمایه اجتماعی و نوع دینداری در بین دانش‌آموزان سال سوم دبیرستان در استان گیلان (علی‌آباد کتول - گنبد)». پایان‌نامه کارشناسی‌ارشد، دانشگاه تربیت مدرس (منتشر نشده).
- منادی، مرتضی، (۱۳۸۶). سرمایه‌های فرهنگی و فضاها. خانواده و پژوهش، ۱(۱). <https://elmmnet.ir/doc/1342019-24136>
- موسوی، سید محسن. (۱۳۹۲). شادمانی، رویکردهای نظری و یافته‌های تجربی. تهران: انتشارات سینا.
- نوغانی، محسن. (۱۳۸۳). آموزش و پرورش و بازتولید فرهنگی. رشد علوم اجتماعی، دوره جدید، ۳. [SID. https://sid.ir/paper/447412/fa](https://sid.ir/paper/447412/fa)

- نیازی، محسن؛ و کارکنان، محمد، (۱۳۸۶). تبیین جامعه‌شناختی رابطه سرمایه فرهنگی خانواده با هویت اجتماعی جوانان. مطالعات ملی، ۸(۳۱): ۵۵-۸۰. <http://noo.rs/IIG3y>
- هادی‌زاده، اکرم؛ امیرخانی، طیب؛ و تهمینه، برهانی، (۱۳۹۵). رفاه ذهنی کارکنان: چیستی و عوامل اثرگذار بر آن. نخستین کنفرانس بین‌المللی پارادیم‌های نوین مدیریت هوشمندی، تجاری و سازمانی، تهران: دانشگاه شهید بهشتی. <https://elmnet.ir/doc/20521980-8501>

References

- Aliverdina, A., Rezaei, A. & Peyro, F., (2011). A Sociological Analysis of University Students Attitude's toward Suicide. *Journal of Applied Sociology*, 22(4): 1-18. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.20085745.1390.22.4.1.3> (In Persian)
- Asgari, P., Farahani, F. & Salehi Amiri, S.R., (2018). Designing the Pattern of Cultural Capital Development in the Family Irani. *Journal of Iranian Social Development Studies*, 10(2): 27-40. <https://lib.wrc.ir/scholar/view/1/31558> (In Persian)
- BabaeiFard, A., MehrabiZadeh, M. & Shamsi, M., (2018). Metaanalysis of relation between cultural capital and happiness. *Research Quarterly in Art and Human Sciences*, 3(3): 1-13. <http://rahs.ir/post.aspx?id=540> (In Persian)
- Bourdieu, P., (2005). *The figures of capital in social capital. trust, democracy and development*. Provider: Kiyān Tajbāsh, Translated by: Afshin Khahkbaz and Hasan Pouyan, Tehran: Shirazi Publication (In Persian)
- Diener, E., Lucas. R.E. & Oishi, Sh., (2018). Advanced and open questions in the science of subjective well-being. *Collabra: Psychology*, 4(1): 1-49. <https://doi.org/10.1525/collabra.115>
- Diener, E.D. & Lucas, C., (2000). Explanation Differences in Social Levels of Happiness. *Journal of Happiness studies*, 1: 41-78. <http://dx.doi.org/10.1023/A:1010076127199>
- Francis, L. J., (1999). Happiness is a thing called stableextraversion: a further examination of the relationship between the Oxford Happiness Inventpry and Eysenk's dimensionalmodel of personality and gender. *Personality and Individual Differences*, 26: 5-11. [http://dx.doi.org/10.1016/S0191-8869\(98\)00185-8](http://dx.doi.org/10.1016/S0191-8869(98)00185-8)
- Hadizadeh, A., Amirkhani, T. & Borhani, T., (2016). Employees' subjective well-being: The concept and its effective factors. *The First International Conference of Latest Paradigms of Intelligence, Trading and Organizational Management*, Tehran: Shahid Beheshti University, <https://elmnet.ir/doc/20521980-8501> (In Persian)
- Kefayati Seresht, S., (2023). "Investigation the effectiveness of cultural capital on quality of life of divorced ladies during 2016-2019". M.A. thesis in Yasouj University (In Persian)
- Kiya, N., (2016). "Investigation the relationship among perceived quality of services with intention to buy again and subjective well-being (Mental well-being) according to the mediation role of satisfaction and customer recognition (Case study: Keshavarzi bank branches of Gorgan)". M.A. thesis Business management, Marketing tendency, Supervisor: Mehdi Saqhay, Hakim Jorjani Higher Education (In Persian).

- Kouchaki Nejad, F., RamezanZadeh, M., MasoumPour, J. & Fattahi, A., (2011). "Survey and evolution of the quality of life in rural areas central part of Kermanshah Township". *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, 6(14): 120-138. <https://sid.ir/paper/466029/fa> (In Persian)
- Kozere, A.L. & Rosenberg, B., (2004). *Basic Theories of Sociology*. Ney Publication (In Persian).
- Lee, S., Chung, J.E. & Park, N., (2015). Linking cultural capital with subjective well-being and social support: The role of communication network. *Social Science Computer Review*, March 2015, 1-25. <https://doi.org/10.1177/0894439315577347>
- Madan Darani, A. & Sarkar Arani, M. R., (2009). *Education and Development*. Tehran: Ney Publication (In Persian).
- Modiri, F. & Azaz Armaki, T., (2012). Investigation gender differences among Iranian subjective well-being. *The Journal of Social Sciences in Literature and human sciences faculty of Ferdosi*, 10(2): 225-242. <https://doi.org/10.22067/jss.v0i0.38470> (In Persian).
- MollaHasani, H., (2002). "Investigation the relation between social capital and religiosity among students of 3 grade of high schools in Gillan province (AliAbad Katol- Gonbad)". M.A. thesis of Tarbiyat Noddaress University (In Persian).
- Mollborn, S., Rigles, B. & Pace, J.A., (2021). Healthier Than Just Healthy: Families Transmitting Health as Cultural Capital. *Social Problems*, 68: 574-590. <https://doi.org/10.1093/socpro/spaa015>.
- Monadi, M., (2007). Cultural capitals and cultural spaces of families. *Journal of Family and Researches*, 1(1). <https://elmnet.ir/doc/1342019-24136> (In Persian)
- Mousavi, S.M., (2013). *Happiness, theoretical approaches and experimental results*. Tehran: Sina Publications (In Persian).
- Niazi, M. & Karkonan, M., (2007). A Sociological Study of the Relationship between Cultural Capital and Social Identity of Youths. *National Studies Journal*, 8(31): 57-80. <http://noo.rs/IIG3y> (In Persian)
- Noghani, M., (2004). Education and Training and Cultural reproduction. *Journal of Social Sciences Progress*, latest Volume, (3). <https://sid.ir/paper/447412/fa> (In Persian)
- Omrani, F., (2016). "Investigation the relation among social, cultural factors and subjective well-being among over 18 aged citizen of Booshehr city". M.A. thesis of Social Sciences, Sociology Tendency, Supervisor: AbdoReza Navah, Department of Economics and Social Sciences, Shahid Chamran University (In Persian).
- Philip, J., Newman, J., Bifelt, J., Brooks, C. & Rivkin, I., (2022). Role of social, cultural and symbolic capital for youth and community wellbeing in a rural Alaska Native community. *Child Youth Serv Rev.*, 137. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2022.106459>
- Phillips, D., (2006). *Quality of life; concept, policy and practice*. London: Routledge.
- Proshkova, Z.V., (2025). Empirical research indicators for family cultural capital. *World of Science. Series: Sociology, Philology, Cultural Studies*, 15(4): 07SCSK424. <https://doi.org/10.15862/07SCSK424>

- Purba, F.D., Kumalasari, A.D., Novianti, L.E., Kendhawati, L., Noer, A.H. & Ninin, R.H., (2021). Marriage and quality of life during COVID-19 pandemic. *PLoS ONE*, 16(9): e0256643, 1-11. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0256643>
- Putnam, R. D., (1996). *The prosperous community: social capital and public life*. The American prospect.
- Rašgar Khaled, A., Mohammadi, M. & Pakbaz, S., (2013). Investigation the relation between youth cultural capital with their quality of life in Tehran city. *Social Development*, 7(4): 77-106. <http://noo.rs/rtzKS> (In Persian)
- Rouhani, H., (2010). An Introduction to the Theory of Cultural Capital. *Strategy*, 17(4): e124354. <https://dor.isc.ac/dor/20.1001.1.10283102.1388.17.4.1.5> (In Persian)
- Salehi shahraki, S. & Shiani, M., (2019). The Relationship between Communities and Subjective Well-Being of Children Aged 10 to 12 Years in the Sixth District of Tehran. *Refahj*, 19(73): 137-188. <https://doi.org/10.29252/refahj.19.73.137> (In Persian)
- Sharepour, M. & KhoshFar, Gh. R., (2002). The relationship between cultural capital with youth social identity (Case study: Tehran city). *The Journal of Social Sciences*, 20: 133-147. <http://noo.rs/a3YS0> (In Persian)
- Shermohammadi, Y., Baradaran, M. & Mohktargozani, M., (2020). The Impact of Virtual Tourism on Mental Well-being (The Case Study: Instagram and Facebook Users). *Social Development & Welfare Planning*, 11(42): 157-184. <https://doi.org/10.22054/qjsd.2020.11925> (In Persian)
- ShirvaniNaghani, M., Edrisi, A. & Moshir Estekhahreh, Z. S., (2022). Investigating the relationship between belonging to urban and subjective well-being of Tehran citizens (A study among citizens over 18 years of age in Tehran). *Urban Sociological Studies*, 12(42): 135-168. <https://doi.org/10.30495/uss.2022.693075> (In Persian)
- Sohrabzadeh, M., Hosenizadeh, S., Emamalizadeh, H. & Sakhaei, A., (2016). Capital and Happiness; the Relationship Between Social and Cultural Capital and Happiness. *Social Development & Welfare Planning*, 7(28): 123-156. <https://doi.org/10.22054/qjsd.2017.7143> (In Persian)
- TabatabaeiNasab, M., (2020). Investigation and analysis of sociological effective factors on hilarity and happiness. *Scientific Journal of Latest Discoveries in Islamic Studies*, 2(3): 250-279, <https://ensani.ir/file/download/article/1604741463-10261-3-14.pdf> (In Persian)
- Veenhoven, R., (1995). Two-State Trait Discussion on Happiness. *Social Indicator research*, 43: 211-225. <https://doi.org/10.1023/A:1006867109976>
- Veenhoven, R., (1998). The Utility of Happiness. *Social Indicator research*, 20, <https://doi.org/10.1007/BF00302332>
- Xu, W., Sun, H., Zhu, B., Bai, W., Yu, X., Duan, R. *et al.*, (2019). Analysis of factors affecting the high subjective well-being of Chinese residents based on the 2014 China family panel study. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(14): 1-13. <https://doi.org/10.3390/ijerph16142566>

- Zingerle, A., (2000). Simmel on Happiness. *Journal of Happiness Studies*, 1, <https://doi.org/10.1023/A:1011546608915>
- Zokaei, M. & Morovati, N., (2019). Investigating the Adaptation of Mental Welfare to Objective Welfare and the Effect of Social Factors on It (Emphasizing the Impact of Religiosity, Ethnicity, and Sense of Freedom Variables) (Case Study: Citizens of Kurdistan and Semnan Provinces). *Social Development & Welfare Planning*, 10(38): 121-177. <https://doi.org/10.22054/qjsd.2019.10345> (In Persian)